

Biblioteksplan 2026–2029

Innehåll

Inledning 1

Den tredje platsen – för meningsfulla möten och kulturupplevelser 4

Demokrati och delaktighet 8

Information och kunskapsförmedling 10

Litteratur, läsning och språkstimulans 11

Referenser och styrdokument 13

Programpolicy Gävle bibliotek 14

Inledning

Inför arbetet med biblioteksplanen ställde vi frågan "Vad betyder biblioteket för dig?" till bibliotekens besökare. Svaren gjorde tydligt vad många medarbetare redan fått berättat i kontakten med besökare: att biblioteket är en väldigt uppskattad och viktig plats för många människor. Biblioteket är betydelsefullt för möten, inspiration, njutning, kunskap, glädje med mera. En del talar till och med om biblioteket som livsviktigt.¹

Det är stora ord som vi ska bära med stolthet. De bär också med sig ett stort ansvar, som innebär att utföra och utveckla biblioteksuppdraget på bästa sätt. Det handlar om att förvalta det förtroende vi fått av allmänheten, och att fortsätta vara relevanta i människors liv över tid.

---

¹ Samtliga citat i biblioteksplanen är från besökare på Gävle Bibliotek 2025

Uppdraget enligt bibliotekslagen är väldigt brett, och det ska utföras i en omvärld som på många sätt är oroligare än på länge. Folkbiblioteken har fått en stärkt roll och är numera en viktig del i kommunens beredskapsarbete, som trygghetspunkt och informationsförmedlare i tider av kris och krig.

Behovet av pålitlig information stort, inte bara i kristider. De senaste decenniernas explosion av sociala medier och den snabba utvecklingen av AI har gjort informationslandskapet mycket svårare att navigera i. Insatser behövs från bibliotek och andra samhällsinstitutioner för att ge människor tillgång till korrekt information och hjälpa till att sortera i flödet.

Biblioteken ska också arbeta med demokratiutveckling. Hur kan biblioteken arbeta med demokratifrågor i en omvärld där förtroendet för demokratin sjunker och auktoritära krafter vinner mark? Vi tror att biblioteken måste ta en mer aktiv roll som kunskapsförmedlare, men även bli en del av debatten. Det är en svår balansgång, som handlar om att främja fri åsiktsbildning. Biblioteket är en öppen arena där yttrandefrihet råder och flera perspektiv kan finnas samtidigt, så länge de håller sig inom lagens ramar.

Nära kopplat till demokratiuppdraget är bibliotekens läsfrämjande uppdrag. Att ha informerade medborgare som kan tillgodogöra sig information är helt avgörande för ett välfungerande demokratiskt samhälle. I tider när läsförmågan, enligt upprepade undersökningar, sjunker är det av största vikt att biblioteket arbetar med det läsfrämjande uppdraget.

Utmaningarna är många, men i dessa utmaningar finns stora möjligheter för biblioteksverksamheten att utvecklas och även locka fler besökare. Kanske är det rentav den största utmaningen av alla, att göra biblioteket till en plats som är relevant för ännu fler.

Styrande dokument

Denna plan beskriver uppdrag, mål och prioriterade områden för verksamheten på folkbibliotek och integrerade folk- och skolbibliotek i Gävle kommun mellan 2026 och 2029. Biblioteksplanen är upprättad i enlighet med 17§ i Bibliotekslagen (2013:801). Enligt Bibliotekslagen är personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter och personer med annat modersmål än svenska prioriterade målgrupper. Även barn och unga ska ägnas särskild uppmärksamhet.

Övriga styrdokument som är kopplade till Biblioteksplanen är:

- Kulturpolitiskt program för Gävle kommun
- Läsfrämjandeplanen för Gävle bibliotek, som fokuserar på att öka läsintresset och läsförmågan bland kommunens invånare, framför allt bland barn och unga.
- Skolbiblioteksplanen för Gävle kommun, som beskriver riktlinjer för skolbibliotekens verksamhet

Biblioteksplanen ligger till grund för verksamhetsplanernas inriktning och ska följas upp årligen. Biblioteksplanen revideras vart fjärde år.

Gävle bibliotek och Gävle kommun

Gävle bibliotek som enhet omfattar stadsbiblioteket, sju närbibliotek och en utlåningsstation. Sex av sju närbibliotek har självservice, vilket gör att invånarna kan använda de flesta av sina bibliotek utöver de bemannade öppettiderna. Till exempel på tidiga morgnar, kvällar och helger. Verksamheten hör till ansvarsområdet för Kultur- och fritidsnämnden. Organisatoriskt ingår Gävle bibliotek i enheten Bibliotek och kulturhus inom Kulturavdelningen och sektor Livsmiljö.

Biblioteken är välbesökta platser. Under 2024 gjordes 49 miljoner fysiska besök på folkbiblioteken i Sverige. På Gävle Bibliotek gjordes det under 2024 drygt 400 000 besök. I Gävle kommun bor ca 104 000 invånare. Den genomsnittliga inkomsten är lägre än genomsnittet i Sverige. Kommunen har en högre andel bidragsförsörjda än genomsnittet i landet. Andelen högutbildade är något lägre än genomsnittet men har ökat de senaste åren.

Agenda 2030

Gävle kommuns övergripande mål är kopplade till Agenda 2030. Biblioteksplanen och biblioteksverksamheten bidrar särskilt till de mål som gäller hållbarhet, demokrati och delaktighet.

Biblioteken främjar hållbarhet genom att erbjuda resurser för återbruk och gemensam användning, såsom utrustning och aktiviteter för att fixa och laga saker, gemensamma medier och digitala resurser. Genom att vara en öppen och tillgänglig plats för alla bidrar biblioteken till att stärka demokratin och öka delaktigheten i samhället.

Biblioteken arbetar aktivt med att främja jämlikhet och inkludering, och erbjuder

program och aktiviteter som riktar sig till olika grupper i samhället, inklusive barn, äldre och personer med utländsk bakgrund.

Den tredje platsen – för meningsfulla möten och kulturupplevelser

"Ett tredje ställe att vara på, en paus från vardagen och ett ställe och hämta inspiration"

Länge var biblioteken ett tyst bokrum dit besökarna gick för att läsa och låna. Går man längre tillbaka i tiden var biblioteken rena läsesalar där utlån av böcker inte alls förekom. Biblioteket spelar fortfarande en viktig roll som en plats för läsning, bildning och kunskapsinhämtning.

Men det har skett en förflyttning under åren. Biblioteket har gått från bokrum till mer av ett socialt rum. Den förflyttningen pågår fortfarande. Rent konkret innebär det att långt ifrån alla kommer till biblioteket för att läsa eller låna. För dem fungerar biblioteket i stället som ett extra vardagsrum: en tredje plats mellan hem och arbete, dit man går för att möta andra människor, ta del av kulturupplevelser eller bara vistas i en trivsam miljö. Dagens bibliotek delar många egenskaper med den "tredje plats" som den amerikanske sociologen Ray Oldenburg skriver om. utmärkande drag för en sådan plats är:

- Den är centralt belägen och lättåtkomlig
- Den har många, ofta återkommande, besökare
- Människor möts där för samtal och de känner sig hemma
- Besökarna kommer dit av fri vilja, utan ekonomiska eller politiska band till platsen.

Alla goda samhällen behöver mötesplatser utanför hemmet och arbetsplatsen. När människor möts och pratar med varandra ökar tilliten. Dessa platser fungerar även som en motor för civilsamhället: en arena där föreningar, studieförbund och andra grupper kan

träffas. I samhällen med hög tillit mellan människor och ett välutvecklat civilsamhälle fungerar ofta demokratin bättre. Just demokratiutveckling är omskrivet i Bibliotekslagen och är därför en av bibliotekets viktigaste uppgifter.

Mot fler besökare än någonsin?

”Biblioteket är en otroligt viktig plats. För information, njutning, möten. Det finns ingen annan plats där det går att vistas inomhus med okända som är fri från konsumtion. En plats för stillhet och eftertänksamhet. Och en plats där läsglädje ges utrymme och stärks. Alla kan gå dit, oavsett plånbokens storlek. Allemansrätten och biblioteken är det viktigaste vårt land har.”

Som nämnt i inledningen är biblioteken välbesökta platser. Under Covid-19-pandemin drogs dock besökstalen ner rejält. I Sverige låg antalet besökare före pandemin vanligen runt 60 miljoner per år. I Gävle låg besökstalen före pandemin (2019) på nästan 650 000 per år. Att ta igen det besökstappet är en utmaning för biblioteken under kommande period.

En del i det arbetet är att utveckla attraktiva biblioteksrum och i Gävle kommun finns skäl att se ljust på framtiden. I december 2024 stod Agnes Kulturhus klart, en ny märkesbyggnad i centrala Gävle som bland annat innehåller det nya stadsbiblioteket, tillsammans med flera kulturverksamheter. Utöver denna stora satsning har även flera av närbiblioteken rustats upp under senare år.

En annan del handlar om att förmedla rätt bild av biblioteket. De flesta känner redan till folkbiblioteket som plats. Utmaningen handlar snarare om att bli bättre på att berätta vilken typ av plats det moderna folkbiblioteket är och vad det har att erbjuda.

I den här utmaningen finns stor potential. Om bilden av biblioteket är en plats dit man går för att låna böcker kommer det att locka en begränsad målgrupp. Men om vi lyckas förmedla en bredare bild av biblioteket – som en plats för möten, studier, kulturupplevelser, skapande med mera – finns stora chanser att locka en ännu bredare målgrupp. Då kan biblioteket gå från en plats för många till en plats för fler än någonsin.

Att skapa en plats där människor vill vara

"En fristad, en glädjekälla, inspiration, en mötesplats, en oerhört viktig kulturbärare och livsviktig institution i vårt samhälle!"

Vad har då biblioteken att erbjuda? Varför ska folk gå till biblioteket, när konkurrensen om människors tid i dagens samhälle är stor? Som svar på det vill vi gärna lyfta fram:

Medierna: På biblioteket ska man som besökare mötas av ett brett och kvalitativt utbud av medier. Via HelGe-biblioteken har låntagarna tillgång till hela länets mediebestånd. Gävle bibliotek ingår också i en stor logistikkedja med dagliga transporter mellan biblioteken. Från en hylla i Gävle till en läsare i Sandviken, Hofors eller Ljusdal.

Utmaning: Att korta tiden från inköp till läsare genom en snabbare och mer effektiv logistikkedja: från inköp och transporter till hanteringen på biblioteket.

Programverksamheten: Att det händer saker på biblioteket är viktigt för att skapa en plats som folk vill besöka. Här har mycket hänt de senaste 10–15 åren och idag har Gävle bibliotek en omfattande programverksamhet där besökare fritt kan ta del av kulturupplevelser och skapande för alla åldrar.

Utmaning: Att nå en bredare publik, till exempel ungdomar/unga vuxna. Ett sätt att göra det kan vara att hitta nya samarbeten och involvera unga i bokningar och marknadsföring.

Lokalerna: Moderna och ändamålsenliga lokaler är en central del när det kommer till att kunna möta kraven från besökarna. Gävle bibliotek har de senaste åren arbetat hårt med att utveckla attraktiva biblioteksrum. På Agnes Kulturhus finns numera ett nytt stadsbibliotek i absolut toppklass. Även flera av närbiblioteken har rustats upp de senaste åren.

Utmaning: Stora investeringar har redan gjorts. Utmaningen handlar snarare om att kunna förvalta lokalerna samt förmedla rätt bild till allmänheten av vad som finns att tillgå. Att fortsätta värna bibliotekens unika plats som offentligt rum.

Tryggheten: Ingen vill vara på en plats där man inte känner sig trygg. Därför har Gävle bibliotek investerat mycket i trygga lokaler. På stadsbiblioteket i kulturhuset finns ordningsvakter under husets öppettider och närbiblioteken har ett utvecklat samarbete

med Socialtjänstens fältassistenter. Personalen har också genomgått olika säkerhetsutbildningar samt har tillgång till personlarm.

Utmaning: Trygghetsarbetet är oerhört viktigt för att biblioteket ska upplevas som en välkomnande plats. Det arbete som har inletts behöver fortsätta för att både besökare och medarbetare ska kunna känna sig trygga.

Bemötandet: För att besökarna ska trivas är bemötandet avgörande. Detta är något som Gävle bibliotek arbetat aktivt med de senaste åren, ett arbete som kommer att fortsätta.

Utmaning: Att behålla det höga förtroende biblioteksverksamheten har samt fortsätta att arbeta aktivt med bemötandefrågor och fortbildningar inom området.

Medarbetarna: Medarbetarna är vår viktigaste resurs. Utan kompetenta medarbetare kan biblioteken inte fungera, och inget av ovanstående kan förmedlas till besökarna. Bibliotekarieyrket innebär också att ha förmåga att navigera i en snabbt föränderlig omvärld. Kontinuerlig kompetensutveckling och agilt lärande är en förutsättning för att hantera nya tekniska och sociala förutsättningar samt möta krav och förväntningar från besökarna.

Utmaning: Bibliotekarie är ett bristyrke med låg arbetslöshet och det råder brist på kompetenta bibliotekarier i hela landet samtidigt som pensionsavgångar ökar efterfrågan. Den nya lagen om skolbibliotek och kravet på utbildade skolbibliotekarier kommer troligen redan inom något år att ytterligare förvärra bristen. Dessutom ställer det allt bredare biblioteksuppdraget krav på nya roller och kompetenser inom bibliotekens verksamhet. Därför är det viktigt att Gävle bibliotek är en attraktiv arbetsgivare, som skapar förutsättningar för utveckling.

En plats för meningsfulla möten

"Mötesplats – på alla sätt/plan: socialt, emotionellt, intellektuellt. Livsnödvändigt. Andningsplats."

I biblioteksrummet finns en stor kraft, som många besökare vittnar om. Bibliotekets unika förutsättningar ger upphov till flera olika meningsfulla möten: mellan föräldrar som besöker en sagostund, mellan stammisarna i tidningshörnan, i publiken vid en

föreläsning, mellan deltagarna i en workshop eller mellan ungdomarna kring ett studiebord.

I Gävle har nya lokaler gjort att möjligheterna att mötas blivit bättre. Bara på Agnes Kulturhus finns över 600 publika sittplatser, däribland elva studierum, flera ytor för skapande, en stor programsal, en modern barnavdelning bland annat. Stora investeringar har även gjorts på flera av närbiblioteken som utgör moderna mötesplatser i stadsdelarna

Från bokrum till socialt rum

För att nå dit behöver Gävle bibliotek:

- Utveckla biblioteket som "tredje plats", och bli bättre på att berätta om dess unika egenskaper genom fler informationskampanjer
- Under 2026 arbeta vidare med bemötandet för att ännu fler ska trivas
- Stärka bibliotekets band till civilsamhället, till exempel via fler samarbeten kring program och ökad användning av bibliotekets mötesrum
- Fortsätta arbetet med att utveckla attraktiva biblioteksrum
- Öka antalet besökare och utlån av medier, med årlig uppföljning
- Ta aktiv plats i lokalsamhället genom att delta i relevanta nätverk och samarbeten.

Demokrati och delaktighet

Under perioden 2026–2029 vill vi göra gävlebornas bibliotek till en plats för, med och av gävleborna: vi vill att människor ska kunna ta intryck, ge uttryck och göra avtryck av och i våra verksamheter. Hänsynstagande till mänskliga rättigheter, demokratiska beslutsprocesser och pressfrihet minskar i många delar av världen. Därför är det viktigt att biblioteken arbetar med det lagstadgade demokratiuppdraget.

Ta intryck och förstå omvärlden

"En välkomnande plats för upplysning i en mörk tid."

"Ligger helt rätt i tiden: låna och återanvända (miljö) samt vara en grund för medborgarsamtal och "bilda" medborgare, unga som gamla."

Biblioteken kan hjälpa människor att ta intryck - att förstå och möta det som händer runt omkring oss - genom att ge tillgång till information. Vi gör det genom böcker, tidskrifter, databaser och andra kunskapskällor, genom att anordna föreläsningar, kampanjer och utställningar. Biblioteken ökar människors kunskap om hur de söker

och hittar trovärdig information, om källkritik, källtillit och även om hur demokrati fungerar. På så sätt stärker vi deras möjlighet att vara delaktiga och göra medvetna val. De som förstår hur algoritmer och annat påverkar vår digitala värld, och hur de kan hitta trovärdig information, har lättare att fatta välgrundade beslut. Därför handlar bibliotekens arbete i en digital värld inte bara om att förmedla praktiska och tekniska kunskaper, utan även förståelse för hur den digitala världen fungerar.

Ge uttryck och hitta sitt eget skapande

“Möjligheter, kunskap, nyfikenhet. Spontan gemenskap och ett fantastiskt allmänt utrymme.”

Bibliotekslagen säger att ett av bibliotekens uppdrag är att verka för fri åsiktsbildning. Det kan biblioteken göra genom att låta människor lyssna till och delta i olika former av samtal. Målet är att låta olika åsikter mötas på ett respektfullt sätt. Ett annat sätt att ge uttryck är genom eget skapande. Barnkonventionen fastslår att alla barn har rätt till lek, vila och fritid, och att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet. Att få vara kreativ och skapa kan stärka människors uttrycksfullhet och skapa en känsla av mening och sammanhang. På biblioteken finns möjlighet att delta i olika former av skapande verksamheter.

Göra avtryck och vara delaktiga

“En plats som föder fantasi och kreativitet och vidgar världen.”

“Biblioteket betyder förkovran, längtan, kunskap, drömmar, inspiration, nytänk, öppna horisonter, hopp, möjligheter och kaffe.”

Gävle bibliotek strävar efter att ta tillvara användarnas perspektiv, samt att synliggöra invånarnas intressen och önskemål i verksamheten, till exempel i våra aktiviteter, tjänster och medieutbud.

Från gävlebornas bibliotek till en plats för, med och av gävleborna

För att nå dit behöver Gävle bibliotek:

- Verka för fri åsiktsbildning genom att vara samtalsledare och skapa tillfällen för samtal. Vara en stadig part i ett rum där flera åsikter kan finnas bredvid varandra. Särskilt satsning på bibliotekens demokratiska uppdrag under valåret 2026

- Utbilda bibliotekspersonalen i metoder där användarnas perspektiv tas till vara
- Främja människors möjlighet att uttrycka sig själva och utveckla sitt eget skapande. Följs upp årligen genom programstatistiken
- Genomföra användarundersökningar 2027 och 2029.

Information och kunskapsförmedling

I bibliotekens uppdrag ingår att ge tillgång till informationsteknik och att öka medborgarnas kompetens att använda sådan teknik.

Trovärdig information och kunskap

“[...] läsglädje, avkoppling, viktig information, dagstidningar och tidskrifter är superbra. Facklitteratur enormt intressant och viktigt. Behovet är enormt.”

Tillgång till information är avgörande men det krävs aktiv handling för att den ska bli till kunskap och egenmakt. Biblioteken ger besökarna stöd i att navigera och värdera information, och stärker deras förmåga att göra det självständigt. Biblioteken har en särskilt viktig roll i beredskap vid kris och krig. I sådana lägen är biblioteken extra viktiga för att stödja medborgare i att finna pålitlig information, tänka kritiskt kring des- och missinformation, propaganda, och i att kunna bilda och uttrycka egna åsikter och tankar.

Bibliotekens samhällsviktiga roll i Gävle stärks i och med att de ska fungera som trygghetspunkter i händelse av kris eller krig. I rollen som trygghetspunkter är det allmänhetens informationsbehov som är i fokus.

Digital kompetens, livslångt lärande och bildning

“En träffpunkt - fria lokaler. Kunskap. Ovärderlig IT-hjälp [...].”

“Som pensionär behöver jag aldrig vara utan sysselsättning eftersom biblioteket finns!”

Biblioteken har generellt ett högt förtroende hos allmänheten. Bibliotekarierna är experter på informationsförmedling, vilket behöver synliggöras mer för att komma till nytta för våra besökare. Vissa grupper tenderar att drabbas hårdare av digitalt utanförskap; till dessa hör seniorer, personer med funktionsvariationer och personer med annat modersmål än svenska. Oavsett nivå kan besökaren vidareutveckla sin digitala kompetens genom att använda de resurser biblioteket erbjuder.

I folkbibliotekets verksamhet prioriteras särskilt informell och frivillig bildning, livslångt lärande och meningsfull fritid, vilket kompletterar den formella utbildning som andra aktörer står för. Biblioteken erbjuder olika slags tekniska och digitala verktyg som besökare kan använda. Genom detta får man möjlighet att ta del av innehåll men också att själv skapa och producera. Detta medför ett aktivt lärande inom kreativt skapande, MIK och digital kompetens. Gävle bibliotek eftersträvar en förflyttning från enbart tillgång till medier och information, till aktivt stöd i att utveckla digital kompetens.

Samverkan och verksamhetsutveckling

“Ett ställe som erbjuder varje dag något nytt - därför vill man komma dit ofta.”

För att upprätthålla och utveckla medborgarnas förtroende för bibliotek och bibliotekens personal krävs kontinuerlig verksamhets- och kompetensutveckling. På dessa områden samverkar Gävle bibliotek bland annat med Region Gävleborg som bidrar med samarbeten, nätverk och omvärldsbevakning. För att främja informationskompetens och egenmakt ska vi även inom dessa områden arbeta för att synliggöra biblioteken och de resurser vi erbjuder, i form av utrustade platser, expertkunskaper och medieutbud.

Från tillgång till information till kunskap och egenmakt

För att nå dit behöver Gävle bibliotek:

- Stärka bibliotekens roll som trygghetpunkter. Under 2026 genomföra praktiska övningar med medarbetare på trygghetpunkter och förtydliga våra rutiner för biblioteken i kris och krig
- Utveckla möjligheterna att som besökare skapa och producera. Under hela perioden med start 2026, stärka verksamheterna i Agnes Kulturhus som en skapande och producerande resurs för hela biblioteksorganisationen
- Ge tillgång till information, kultur och teknik som möjliggör självständig bildning för användaren och främjar livslångt lärande.

Litteratur, läsning och språkstimulans

Enligt bibliotekslagen ska biblioteken arbeta läs- och litteraturfrämjande. Under planperioden ska Gävle bibliotek fortsätta att använda personalens kompetens för att

inspirera till läsning och litteraturupplevelser på flera olika sätt. Det kan ske genom såväl författarbesök, litteraturfestivalen Gävliit, och arbetet inom Gävle kommuns kulturgaranti Kulturtrappan som genom social läsning i bokcirklar för att nämna några aktiviteter. Under planperioden ska Gävle bibliotek särskilt arbeta med inspirera barn och föräldrar att använda bibliotekens resurser. Därigenom kan vi också skapa läsande förebilder.

Litteraturförmedling och läsfrämjande arbete

"Biblioteket är min livsnerv, att låna böcker, att våga testa författare jag aldrig hört om innan. Att komma hem med en bok jag längtat till att läsa."

Bibliotekens roll som läsfrämjare och kunskapsförmedlare är central. För att få läsintresserade barn och unga behöver vi möta barnen och deras föräldrar redan från en tidig ålder genom att sänka trösklarna för att besöka bibliotekslokalerna. Närheten till invånarna i stadsdelarna och ytterområdena gör närbiblioteken till en viktig samhällsfunktion som genom samverkan kan fungera som en länk till lokala aktörer, förskolor och skolor i området samt invånarna som bor där.

Gävle bibliotek kommer att fortsätta arbeta med närhetsprincipen och därigenom minska hinder för att alla medborgare i Gävle kommun ska ha möjlighet att enkelt besöka våra bibliotek.

Skolbibliotek och integrerade folk- och skolbibliotek

"Att det finns hajböcker här, jag gillar hajar. Att jag kan rita och läsa här."

Folkbibliotek och skolbibliotek är två olika verksamheter där Kultur- och fritidsnämnden ansvarar för folkbibliotek och Utbildningsnämnden för skolbibliotek. Folkbibliotekens uppdrag är i första hand riktade mot barn och ungas fritidsläsning och ska fungera som ett komplement till skolbiblioteket. Till exempel genom satsningar på läsfrämjande insatser på barn och ungas fritid samt ökad tillgång till litteratur. Skolan arbetar med läsning och läsfrämjande insatser i undervisning under elevernas skoltid. I kommunen fungerar fem av sju närbibliotek som integrerade folk- och skolbibliotek.

I Gävle samt i resterande delar av Sverige ser tillgången till skolbibliotek olika ut. För att jämna ut skillnaderna ändrades delar i skollagen gällande skolbibliotek vilka trädde i kraft 1 juli 2025. Den nya lagändringen belyser ytterligare huvudmans ansvar för varje

elevs tillgång till skolbibliotek. Ansvarsfördelningen mellan folkbibliotek och skolbibliotek kan därigenom förtydligas genom den nya lagen. För att läsa mer om kommunens skolbiblioteksverksamhet hänvisar vi till Gävle kommuns Skolbiblioteksplan för åren 2025–2028.

Rätten till sitt eget språk

“En lugn plats att läsa böcker på. En glad plats. En plats att ta med barnen till, att kunna öppna dörren till nya världar, genom böckerna.”

Enligt Bibliotekslagen är de nationella minoriteterna samt personer med annat modersmål än svenska en del av bibliotekens prioriterade grupper. Gävle kommun ingår även i finskt förvaltningsområde vilket innebär att Gävle har särskilt ansvar för medier på finska språket.

I Gävle kommun finns en stor språklig mångfald och Gävle biblioteks bestånd ska spegla befolkningen i form av litteratur på olika språk. I nuläget har biblioteket ett varierat utbud av litteratur på nationella minoritetsspråk och mångspråk.

Från böcker i hyllan till inspirerade läsare

För att nå dit behöver Gävle bibliotek:

- Fortsätta utvecklingsarbetet med minoritets- och mångspråksgrupperna genom att genomföra och följa upp användarundersökningar
- Genomföra kompetensutveckling i olika metoder för läs- och litteraturfrämjande arbete
- Stärka samarbetet mellan folkbibliotek och skola enligt ramavtal och lokala överenskommelser för integrerade folk- och skolbibliotek
- Stärka och hjälpa föräldrar i deras roll som läsande förebilder genom olika läsfrämjandeprojekt och informationskampanjer
- Informera mer om det digitala och fysiska utbudet som erbjuds genom Helge-samarbetet.

Referenser och styrdokument

Agenda 2030 (2015). FN.

Bibliotek 2024 (2025). Kungliga biblioteket.

Bibliotekslag (2013:801)

Ekonomifakta Gävle 2024. <https://www.ekonomifakta.se/regional-statistik/din-kommun-i-siffror/gavle/> [20250715]

FN:s konvention om barnets rättigheter. FN.

Läsfrämjandeplan Gävle bibliotek 2023–2024 (2023). Gävle kommun.

Medieplan för HelGe-biblioteken 2025.

Oldenburg, R. The great good place: cafes, coffee shops, bookstores, bars, hair salons, and other hangouts at the heart of a community (1989).

Strategi för ett starkt biblioteksväsende 2022–2025 (2023). Kulturdepartementet.

Skolbiblioteksplan 2025–2028 Gävle kommun (2025). Gävle Kommun.

Skollag (2010:800)

Skyddsrum och trygghetspunkter. Gävle kommun. <https://www.gavle.se/kommunens-service/bygga-trafik-och-miljo/risker-i-gavle-kommun/skyddsrumochtrygghetspunkter/> [2025-04-29]

Strategi för barn- och ungdomsverksamheten på HelGe-biblioteken: Inkluderande, tillgängliga och inspirerande bibliotek (2021). HelGe-biblioteken.

Svenskarna och internet 2024. (2024) Internetstiftelsen.

Söderholm, J. Takala, A. & Gunnarsson Lorentzen, D (2024). "Biblioteksbesök och förtroende: vilken roll spelar språk, kön och en politiserad biblioteksdebatt?" I Ulrika Andersson, Björn Rönnerstrand & Anders Carlander (Red.), Inferno. SOM-institutet vid Göteborgs universitet.

Verksamhetsplan 2025–2028 Kultur- och fritidsnämnden (2024). Gävle kommun.

Bilaga

Programpolicy Gävle bibliotek

Definition av program

Med program på Gävle bibliotek avses de arrangemang på biblioteken som vänder sig till allmänheten i form av publik eller deltagare. Ett program kan till exempel vara en enskild föreläsning eller samtal, en workshop eller en återkommande aktivitet.

Kort beskrivning av Gävle bibliotek

Gävle bibliotek består av ett stadsbibliotek, sju närbibliotek och en utlåningsstation. Stadsbiblioteket ligger i Agnes Kulturhus i centrala Gävle. Närbiblioteken finns i Andersberg, Bergby, Bomhus, Forsbacka, Hedesunda, Sättra, Valbo och utlåningsstationen i Norrsundet. Alla biblioteken ingår i HelGe, som är ett samarbete mellan folkbiblioteken i Gästrikland och Hälsingland.

Inriktning för programverksamheten

Gävle bibliotek ska erbjuda ett brett utbud av program för alla åldrar, där olika uttrycksformer, röster och ämnen ges utrymme. Genomgående ska ett inkluderande förhållningssätt eftersträvas. Barn och unga samt nationella minoriteter är prioriterade målgrupper.

Programmen ska vara öppna för allmänheten och kostnadsfria att besöka. Enstaka undantag kan göras i samband med större arrangemang, som till exempel litteraturfestivalen Gävlit.

Målet med programverksamheten är att:

- Vara angelägen för invånarna och spegla aktuella samhälls- och kulturfrågor.
- Vara den självklara platsen i Gävle för litteratursamtal och litterära upplevelser.
- Skapa möten mellan författare och läsare i alla åldrar.
- Ge utrymme för samtal, diskussion och debatt.
- Erbjuder möjlighet till eget deltagande och skapande i olika former.
- Bidra till ett levande kulturliv i Gävle kommun.

De dokument som ligger till grund för programpolicyn är:

- Bibliotekslagen.
- Biblioteksplan Gävle kommun 2026-2009.
- IFLA:s/Unescos Folkbiblioteksmanifest.

Ytterst ansvarig för programverksamheten på Gävle bibliotek är verksamhetschefen för Bibliotek och Kulturhus. Programpolicyn uppdateras årligen. Programsamordnarna ansvarar för att uppdateringen genomförs.

Allmänna riktlinjer

Gävle bibliotek är öppna för olika former av debatter, diskussioner och belysande av kultur- eller samhällsfrågor. Biblioteken ska, enligt bibliotekslagen, verka för det demokratiska samhällets utveckling genom fri åsiktsbildning. Vi värnar Bibliotekslagens krav på allsidighet och kvalitet.

Kravet på allsidighet innebär: att biblioteket strävar efter att lyfta fram olika perspektiv samt vara opartiska i politiska, ideologiska och religiösa frågor.

Kravet på kvalitet innebär: att biblioteket gör ett aktivt programurval samt planerar och genomför programmen på ett professionellt sätt.

Biblioteket ansvarar för urval och planering av programmen, men inte för vad enskilda personer uttrycker.

Bibliotekens lokaler ska vara fria från program som har för avsikt att värva medlemmar eller på annat sätt utöva påtryckningar på besökarna. Gävle bibliotek äger rätten att göra den bedömningen.

Principer för samarbete

Program i bibliotekets lokaler sker i bibliotekets egen regi, eller i samarbete med externa aktörer. Med externa aktörer menas föreningar, organisationer, studieförbund eller andra som inte hör till Livsmiljö Gävles organisation.

För att program i samarbete med politiska partier eller religiösa samfund ska genomföras gäller att programmets huvudsyfte inte är agiterande eller syftar till att föra fram partipolitiska eller religiösa åsikter/åskådningar.

Om intresseorganisationer ska tala i enskilda sakfrågor är principen om allsidighet extra viktig, då bör programmet ske i debattform eller som ett modererat samtal.

Programmen ska inte genomföras med kommersiella syften, till exempel försäljning av produkter eller tjänster. Undantag görs för författare, musiker eller motsvarande som tillåts sälja sina egna böcker eller skivor i samband med programmen.

Samarbete sker när programmet bedöms vara i linje med bibliotekets uppdrag och övriga styrande dokument. Gävle bibliotek äger rätten att själva göra den bedömningen.

Uthyrning

Gävle bibliotek lånar eller hyr inte ut bibliotekets lokaler. Detta grundar sig i att bibliotekslokalerna är starkt förknippade med hela Gävle bibliotek som verksamhet. Därför uppfattas alla program som görs i bibliotekets lokaler som att biblioteket är avsändare.

Bedömningar

Programmen på Gävle bibliotek tillkommer på initiativ av biblioteket självt, eller till följd av förslag från externa aktörer. Vid bedömning tittar biblioteken på flera faktorer: programmets innehåll, ekonomi, personalresurser, tillgänglighet på lokal, tekniska krav och säkerhet. God framförhållning är en förutsättning för att ett program ska kunna genomföras.

De olika biblioteken inom Gävle bibliotek skiljer sig mycket åt vad gäller personalresurser, storlek på lokaler med mera. Förutsättningarna för att bedriva programverksamhet är därför väldigt olika.

Gävle bibliotek äger rätten att avgöra om ett program ska genomföras eller inte.

Dessa riktlinjer träder i kraft från 1 januari 2026

Petra Jonsson

Verksamhetschef Bibliotek och Kulturhus